

แนวทางการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน
กรณีศึกษา : ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พัชรากร ทับทิม

คำสำคัญ : เศรษฐกิจพอเพียง/ศูนย์การเรียนรู้

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะ กระแสของ
โลกาภิวัตน์และการแข่งขันในระบบทุนนิยม ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายจาก
รอบด้าน ดังนั้นเพื่อให้ประเทศไทยสามารถยืนหยัดอยู่ในสังคมโลกให้ได้อย่างเข้มแข็ง และไม่
สูญเสีย ความเป็นตัวของตัวเอง ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2559) จึงได้มุ่งเน้น และให้ความสำคัญกับการนำหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็น แนวทางหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไปสู่
ความสมดุลยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้แนวทางการ
ดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับ
รัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนา
เศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์อีกทั้ง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางปฏิบัติตน โดย
คำนึงถึงความพอประมาณมีเหตุมีผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อพร้อมรับต่อความเสี่ยงบน
พื้นฐานของความรอบรู้ความรอบคอบ ระมัดระวัง และคุณธรรมการใช้ความรู้อย่างถูกหลัก
วิชาการ ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการกระทำที่ไม่เบียดเบียนกัน การ
แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความร่วมมือปรองดองกันในสังคม จะสร้างสายใยเชื่อมโยงคน
ในภาคส่วนต่างๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวก นำไปสู่ความสามัคคีการ
พัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน และการพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายใต้กระแส
โลกาภิวัตน์

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการ
ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้
เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็น

การศึกษาแนวคิดที่มาของการก่อตั้งศูนย์ฯ ศึกษากระบวนการกำหนดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ และ ศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จของศูนย์ฯ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์สาธิต เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ให้แก่ เด็ก และเยาวชน ประชาชนทั่วไป ได้รับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาแนวคิดที่มาของการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษากระบวนการกำหนดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อศึกษาเงื่อนไข ความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ที่ปรึกษาศูนย์ฯ วิทยากรศูนย์ฯ และผู้เยี่ยมชมศูนย์ฯ จำนวน 12 คน โดยแบ่งเป็น ที่ปรึกษาศูนย์ฯ 2 คน วิทยากรศูนย์ฯ 2 คน ผู้เยี่ยมชมศูนย์ฯ 8 คน การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จึงได้ค้นคว้า ข้อมูลทางด้านเอกสารและด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกต แบบมีส่วนร่วม

1. ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและข้อมูลโดย การค้นหาจากเอกสารโดยทบทวนวรรณกรรมหนังสือ วารสาร บทความ ทฤษฎี แนวคิดบทความ วิจัยต่างๆ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เน้นประเด็นคำถามแนวคิดที่มาของการก่อตั้งศูนย์ฯ กระบวนการกำหนดกิจกรรมรูปแบบ กิจกรรมภายในศูนย์ฯ และเงื่อนไขความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การใช้รูปแบบการวิจัยข้างต้นนี้ เพื่อให้ได้ ข้อมูลเชิงลึกและมีรายละเอียดของข้อมูลอย่างรอบด้านในประเด็นที่ทำการวิจัย

3. ผู้วิจัยจะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมลงพื้นที่ทำกิจกรรม โดยศึกษารูปแบบการทำ กิจกรรม การจัดพื้นที่เกษตรทฤษฎีใหม่ และการถ่ายทอดความรู้ต่างๆของศูนย์ฯ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนของการดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ดังนี้

1. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ คือ การสัมภาษณ์ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการ ดังต่อไปนี้

1.1 ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1.1.1 ทำการติดต่อกับผู้ประสานของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยติดต่อผ่านทางโทรศัพท์ไปยังผู้สัมภาษณ์ จากนั้นทำการนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง

1.1.2 เมื่อถึงวันนัดหมาย ต้องขออนุญาตบันทึกข้อมูลสนทนาด้วยเครื่องมือบันทึกเสียง บันทึกภาพ โดยอธิบายให้ผู้สัมภาษณ์รับทราบ ข้อมูลที่ได้รับนั้นจะนำไปใช้ในการศึกษาและเป็นข้อมูลในการศึกษาอิสระ (Independent Study) เท่านั้น ทั้งนี้เพื่อลดความกังวลของผู้ให้สัมภาษณ์ พร้อมกันนี้ก็ได้เปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์ซักถามผู้ศึกษาก่อน เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเป็นกันเอง

1.1.3 เตรียมความพร้อมของผู้ศึกษา โดยผู้ศึกษาจะต้องทำความเข้าใจและจดจำแนวทางคำถามการสัมภาษณ์และซักซ้อมการสัมภาษณ์

1.1.4 แจ้งให้ผู้สัมภาษณ์ทราบว่า จะนำข้อมูลที่บันทึกไว้ด้วยการจดบันทึกและจากเครื่องบันทึกเสียงไปถอดความ สรุปประเด็น จากนั้นได้ทำการนำเสนอในส่วนของกรอบอภิปรายผลต่อไป

1.2 ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ปฏิบัติตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.2.1 การแนะนำตัว ผู้ศึกษาแนะนำตัวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งชื่อสถานที่ศึกษา หัวข้อที่ทำการศึกษา วัตถุประสงค์ที่ทำการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งประโยชน์ที่จะได้รับจากผู้ให้สัมภาษณ์

1.2.2 ใช้ประเด็นคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ และเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์ตอบคำถามได้อย่างอิสระ โดยไม่ชี้นำคำตอบจากผู้สัมภาษณ์ เป็นลักษณะของการสนทนาเพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด ในระหว่างสัมภาษณ์ ถ้าไม่เข้าใจคำตอบต้องซักถามเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนที่สุด

1.2.3 ในระหว่างการซักถาม เมื่อผู้ศึกษาตั้งคำถามแล้ว ต้องคอยฟังคำตอบพร้อมไปกับเก็บข้อมูล โดยการจดบันทึกและเตรียมตัวตั้งคำถามต่อไปอย่างต่อเนื่อง โดยจดบันทึกเป็นประเด็นหลัก รายละเอียดทั้งหมดให้ถอดความจากเครื่องบันทึกเสียง

1.3 ชั้นปิดการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องของข้อมูลว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบครบทุกคำถามหรือไม่ และคำตอบที่ได้รับมีความชัดเจนมากน้อยเพียงใด ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ หากไม่ตรงวัตถุประสงค์หรือไม่ครบถ้วน ก็ได้ตั้งคำถามใหม่ให้ชัดเจนและครบถ้วนถูกต้อง จากนั้นกล่าวขอบคุณในความร่วมมือของผู้ให้สัมภาษณ์

2. ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารต่างๆ และผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องโดยรวบรวมข้อมูลจากห้องสมุดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และอ้างอิงในการเขียนรายงาน

ผลการศึกษา อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษารูปได้ว่า

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่า แนวคิดที่มาของการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ มีขนาดพื้นที่ 3 ไร่ครึ่ง ตั้งอยู่ที่ ตำบล พุงภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านทิศใต้ติดวัดภูเขาทอง ได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดที่มาของการเริ่มก่อตั้ง เกิดจากประธานศูนย์ฯ คุณ อัมรินทร์ เซ็นเสถียร มีความตั้งใจอยากให้คุณพ่อได้พักผ่อนในวัยเกษียณ ได้ให้คุณพ่อสัมผัสกับธรรมชาติได้อยู่กับธรรมชาติ และเกิดจากแรงบันดาลใจในวัยเด็กที่บ้านอยู่กับธรรมชาติสามารถหาของกินได้จากสิ่งรอบตัว จึงอยากเต็มเติมชีวิตไว้เด็ก ภายในศูนย์การเรียนรู้ จัดแสดงเกี่ยวกับโครงการพระราชดำริ แปลงสาธิตการเพาะปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ ครอบครัวยุคเซ็นเสถียร และครอบครัวศรีสมาน จึงปรึกษากันอยากทำพื้นที่ตรงนี้ให้เป็นประโยชน์ จึงก่อตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ฯ แห่งนี้ขึ้นมา เพื่อให้เป็นประโยชน์กับเด็กและประชาชนที่สนใจได้มาศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตแบบพอเพียง การเกษตรและภูมิปัญญาชาวบ้าน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ ได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในศูนย์ฯ โดยนำมาปรับใช้ในการจัดแบ่งพื้นที่ตามทฤษฎีของในหลวงรัชกาลที่ 9 โดยการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยแบ่งเป็น 30:30:30:10 30% แรก คือ ขุดสระน้ำ 30% ที่สอง คือ การปลูกข้าว ทำนา 30% ที่สาม คือ ปลูกพืชผสมผสาน 10% ที่สี่ คือ ที่อยู่อาศัยและเลี้ยงสัตว์ ผู้บริหารศูนย์ฯ มีความตั้งใจตั้งแต่แรกให้จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนและสังคมได้เข้ามาศึกษาทฤษฎี

เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับปราชญ์ชาวบ้านได้ถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา ให้แก่เยาวชนและผู้สนใจ ผู้บริหารศูนย์ฯ มีความตั้งใจที่จะจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้ประโยชน์กับผู้มาเยี่ยมชม ได้เข้ามาเที่ยว เข้ามาเรียนรู้ ภายในศูนย์ฯ และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเกษตรของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กระบวนการกำหนดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ จากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุป กระบวนการกำหนดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ฯ ผู้บริหารและวิทยากร เป็นผู้กำหนดกิจกรรมภายในศูนย์ฯ ผู้บริหารและวิทยากรจะมีการประชุมวางแผนร่วมกันเพื่อกำหนดกิจกรรมภายในศูนย์ฯ เป็นการกำหนดกิจกรรมที่คำนึงถึงพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการทำกิจกรรมภายในศูนย์ฯ การกำหนดกิจกรรมจะแบ่งตามช่วงอายุของผู้เข้าร่วมกิจกรรมสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมภายในศูนย์ฯ จะมีทุกช่วงอายุ ตั้งแต่เด็ก จนถึง ผู้ใหญ่ผู้บริหารและวิทยากรมีการกำหนดฐานกิจกรรมการเรียนรู้ภายในศูนย์ฯ แบ่งเป็นฐานกิจกรรมสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ การกำหนดกิจกรรม เพื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารและวิทยากรจะมีการประชุมวางแผนร่วมกัน เพื่อกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับช่วงอายุของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

จากการศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ ความสำเร็จของศูนย์ฯ

ด้านความเป็นผู้นำของประธานและที่ปรึกษาศูนย์ฯ 1) ความสำเร็จของศูนย์ เกิดจากประธานศูนย์ฯมีความเป็นผู้นำ มีความโดดเด่นคือ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล 2) ที่ปรึกษาศูนย์ฯมีความรู้ด้านการเกษตรเป็นอย่างดี มีประสบการณ์ความรู้ทางด้านเกษตรกรรมและมีความเป็นผู้นำ

ด้านบุคลากรของศูนย์ฯ 1) บุคลากรมีความรู้ในการถ่ายทอดกิจกรรม ให้กับผู้เยี่ยมชม วิทยากรมีความรู้ ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญ 2) วิทยากร มีการเข้ารับการฝึกอบรม เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ภายในศูนย์ฯ

ด้านสถานที่และการประชาสัมพันธ์ 1) ภายในศูนย์ฯ มีการออกแบบและจัดสถานที่ให้มีความเหมาะสม สามารถเป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อน 2) การประชาสัมพันธ์ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ มีการประชาสัมพันธ์ ทางสื่อสังคมออนไลน์ อย่างต่อเนื่อง ทำให้ศูนย์ฯ เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

ด้านการเงินและงบประมาณ 1) การบริหารการเงินเป็นการบริหารภายในครอบครัว โดยใช้งบประมาณส่วนตัวในการก่อสร้างศูนย์ฯ และศูนย์ฯ มีรายได้เพิ่มจาก ร้านกาแฟ การจัดจำหน่ายสินค้าภายในศูนย์ฯ และกล่องรับบริจาคตามกำลังตั้งไว้ด้านหน้าทางเข้าศูนย์ฯ

อภิปรายผล

เงื่อนไขความสำเร็จ ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ พบว่า ความสำเร็จของศูนย์ฯ เกิดจากประธานศูนย์มีความเป็นผู้นำ และที่ปรึกษาศูนย์มีความรู้ด้านการเกษตรเป็นอย่างดี กระบวนการกำหนดกิจกรรม ผู้บริหารและวิทยากรมีการประชุมวางแผน กำหนดรูปแบบกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับช่วงอายุของผู้เข้ามาทำกิจกรรม มีการดำเนินงาน และการบริหารศูนย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งเรื่องการออกแบบการจัดสถานที่ให้มีความสวยงามน่าท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์ศูนย์อย่างต่อเนื่องทำให้ศูนย์เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ (Ronald Daniel, 1961) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญา (Knowledge/Wisdom) ไม่ว่าจะ เป็นความรู้ความสามารถ ทักษะ ทั้งทางด้านเทคนิคและด้านการบริหารที่ต้องมีอย่างครบถ้วน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Personal Creativity) อันเนื่องมาจากรูปแบบวิธีคิด (Mental Ability) ที่จะก่อให้เกิดมุมมองแปลกๆ ใหม่ๆ ที่แตกต่างไปจากผู้อื่น ไม่ได้ยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ สามารถที่จะแสวงหาโอกาส (Opportunity Seeking) เพื่อนำมาบริหารและพัฒนาให้เกิดเป็นคุณค่าแก่ธุรกิจของตนและผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (พิไลพร ทองทุม, 2555) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหาร ต้องมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และทันสมัย คิดเชิงรุก ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เป็นนักประสานงาน มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เช่น ให้คำปรึกษา มีการสื่อสารที่มีลักษณะเป็นสองทิศทาง มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจจากผู้บริหารสู่ผู้ปฏิบัติ บุคลากร เป็นกลไกสำคัญที่นำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้ การทำงานเป็นทีม เป็นการลดช่องว่างระหว่างผู้บริหาร และผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาหน่วยงาน ตลอดจนมีการพัฒนาความรู้ความสามารถโดยการเข้ารับการอบรมอยู่เป็นประจำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร และสอดคล้องกับการศึกษา สุภาพร ภูไพบูลย์ (2558) วิจัยเรื่อง การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผู้ใหญ่บ้านเน้นให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้ ทุกคนมีการพัฒนาทักษะความรู้ ประสบการณ์ เน้นการทำงานเป็นทีม แบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัด อีกทั้งผู้ใหญ่บ้านยังได้มีการบริหารจัดการชุมชนที่ยึดตามแบบวงจรคุณภาพที่เริ่มจากการวางแผนงาน ลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย

1. ควรมีการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยว ให้มีที่พัก โฮมสเตย์ ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีสถานที่พักผ่อนและได้เรียนรู้การดำเนินชีวิตบนหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2. ควรขยายพื้นที่ศูนย์ให้กว้างขึ้นเพื่อรองรับผู้เยี่ยมชมและผู้เข้าร่วมทำกิจกรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

2. ควรศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อนของแต่ละศูนย์

3. ควรศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

บรรณานุกรม

กรมที่ดิน. (2559). *องค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. ค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <http://www.dol.go.th/ethics/Pages/องค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง-.aspx>

จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. (2556). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณิชชาอร ทำพระเจริญ. (2558). *ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชนบ้านช่องแคบ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธงชัย สันติวงษ์. (2549). *พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด*. กรุงเทพมหานคร : จัดพิมพ์โดย บริษัท ประชุมช่าง จำกัด.

ธิดาพร แสงใส. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการส่งออกผลิตภัณฑ์ปลาทุ่นำกระป๋องไปยังต่างประเทศ กรณีศึกษา บริษัท ไทยรวมสินพัฒนาอุตสาหกรรมจำกัด*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

นิลบล สุขภาพ. (2556). *รายงานการวิจัยการศึกษากระบวนการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านถ่อนนาลับ อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิสิต คำหล้า, อนันต์ พลธานี และอรุณี พรหมคำบุตร. (2557).รายงานการวิจัยบทบาทของการพัฒนาคุณย่เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนกรณีศึกษาอำเภอชุมแพจังหวัดขอนแก่น.ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น,คณะเกษตรศาสตร์

ประทานพร ศรีโฉม. (2556).การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีในการสนับสนุนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ดุษฎีนิพนธ์รัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยบรามคำแหง